

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Rio+20: kokkuvõte ja väljavaated” (täiendav arvamus)

(2013/C 44/11)

Raportöör: **Hans-Joachim WILMS**

14. novembril 2012. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt oma kodukorra rakenduseeskirja artikli 29 lõikele A koostada täiendava arvamuse järgmises küsimuses:

„Rio+20: kokkuvõte ja väljavaated”

(täiendav arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 22. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 485. istungjärgul 12.-13. detsembril (13. detsembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 152, erapooletuks jäi 1.

1. Järeldused ja soovitused**1.1 Järeldused**

1.1.1 Rio de Janeiro käesoleval aastal toimunud ÜRO säästva arengu konverentsi (Rio+20 konverents) lõppdokument „Soovitud tulevikuvision” ei ole Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates piisavalt ambitsioonikas. Muu hulgas ei võetud piisavalt arvesse Maal valitsevale kriisiolukorrale reageerimise kiireloomulisust. Sellegipoolest sisaldub lõppdokumendis mitu elementi, millele tuginedes saab ka siin ELis edasi tegutseda. Isäranis väärivad esiletõstmist üleilmsele kokkuleppele jõudmine rohelise majanduse osas säästva arengu olulise vahendina, millesse on hõlmatud ka sotsiaalne mõõde, ning kokkuleppe saavutamine protsessi üle, mis viib tihedas kooskõlas aastatuhande eesmärkidega säästva arengu eesmärkide kindlaksmääramisele.

1.1.2 Komitee peab positiivseks kodanikuühiskonna jõulist osalemist Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel ja konverentsi töös, pakkudes palju uuenduslikke ideid ja luues uusi liite.

1.1.3 Komitee täitis Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel ja konverentsil endal oma ülesande olla vahendaja kodanikuühiskonna ja ELi institutsioonide vahel. Komitee tehtud jõupingutused kodanikuühiskonna dialoogi edendamiseks ELis ja väljaspool liitu leidsid positiivset vastukaja ELi teiste institutsioonide seas.

1.2 Soovitused

1.2.1 Komitee arvates tuleb Rio+20 järgsesse tegevusse ja konverentsi otsuste elluviimisse kaasata kodanikuühiskond. Seetõttu kiidab komitee sõnaselgelt heaks kõik teistes institutsioonides tehtavad sellesuunalised sammud. Komitee kavatseb – nagu juba Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel – ka edaspidi edendada säästva arengu küsimustes kodanikuühiskonna dialoogi, kaasates sinna ka üleeuroopalised kodanikuühiskonna

organisatsioonid ja võrgustikud ning riikide majandus- ja sotsiaalnõukogud ja säästva arengu nõukogud.

1.2.2 Komitee kavatseb aktiivselt osaleda üleilmsete säästva arengu eesmärkide väljatöötamises, edendades – nagu juba Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel – dialoogi ELi kodanikuühiskonnaga, ent ka kodanikuühiskonna partneritega väljaspool ELi. Sellega seoses teeb komitee tööd isäranis selle nimel, et viia kokku ühelt poolt säästva arengu eesmärkide saavutamise protsessis ja teiselt poolt aastatuhande eesmärkide saavutamise protsessis osalejad. Lisaks sellele saab komitee oma kogemustele ja koosseisule tuginedes kaasa aidata rohelise majanduse, k.a selle sotsiaalse mõõtmekonkreetsel väljakujundamisel ja kodanikuühiskonna osalemisõiguste ülemaailmsel tasandil.

1.2.3 Komitee kiidab heaks nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta järeldused Rio+20 kohta, milles teatati Rio+20 konverentsi ambitsioonikatest järelemeetmetest, mida on kavas rakendada strateegia „Euroopa 2020” ja ELi säästva arengu strateegia kaudu, ning suhtub positiivselt ELi säästva arengu strateegia kavandatavasse läbivaatamisse. Komitee peab vajalikus pidada ELis laiaulatuslikku kodanikuühiskonna arutelu säästva arengu üle ning aitab sellele ka edaspidi oma töös igati kaasa.

2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee panus Rio+20 konverentsi

2.1 Komitee esitas komisjoni teatise „Rio+20: rohelise majanduse ja juhtimise parandamise suunas” kohta koostatud ja 22. septembril 2011 vastu võetud arvamuses (CESE 1386/2011) ⁽¹⁾ oma seisukohad 2012. aasta juuniks kavandatud ÜRO säästva arengu konverentsi (Rio+20 konverents) teemade kohta, et neid saaks arvesse võtta institutsioonidevahelises otsustamisprotsessis. Lisaks võttis komitee vastu Rio+20 konverentsi eelset aega käsitleva tegevuskava, mille eesmärk oli muu hulgas

⁽¹⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 102–109.

edendada Euroopas ja väljaspool ELi peetavat kodanikudialoogi Rio konverentsi teemade üle. Käesolevas arvamuses võetakse komitee nõudmiste valguses kokku Rio+20 konverentsi tulemused ja esitatakse järelemeetmete rakendamise väljavaateid.

2.2 Komitee järgis seoses Rio+20 konverentsiga kahte paralleelset lähenemisviisi.

2.2.1 ELi tasandil üritas komitee oma 2011. aasta septembris vastu võetud arvamusest lähtuvalt edendada dialoogi üleeuroopaliste kodanikuühiskonna organisatsioonide ja võrgustikega ning korraldas muu hulgas 2012. aasta veebruaris suurejoonelise kodanikuühiskonna konverentsi. Konverentsi tulemusel kiideti heaks rida olulisi nõudmisi Rio konverentsi läbirääkijatele, nõudmised võeti seejärel vastu komitee arvamusega teemal „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukoht ÜRO säästva arengu konverentsi (Rio+20) ettevalmistamisel” (CESE 486/2012) ⁽²⁾ õigeaegselt enne läbirääkimisvolituste kindlaksmääramist Euroopa Ülemkogul 2012. aasta märtsis. Seega täitis komitee oma ülesande olla vahendaja Euroopa kodanikuühiskonna ja ELi institutsioonide vahel.

2.2.2 Samal ajal arutas komitee kõnealuseid Rio konverentsi küsimusi kahepoolsest ka oma institutsiooniliste partneritega, eelkõige Brasiilias, Hiinas ja Venemaal. 2012. aasta mais toimunud mitmepoolsel kohtumisel jõuti kokkuleppele ühiste põhiseisukohtade osas, mida kasutati hiljem Rio de Janeiro ka teiste riikide esindajatega peetava kodanikuühiskonna dialoogi lähtekohana.

2.3 Komitee osales aktiivselt Rio+20 konverentsil, korraldades kolm rahvarohket üritust: kaks koos Brasiilia majandus- ja sotsiaalarengu nõukoguga korraldatud säästva arengu teemalist dialoogi, millest ühel osalesid Brasiilia ja teisel kõigi nn BRICS-riikide esindajad, ning üks ELi paviljonis toimunud üritus, kus Euroopa Komisjoni presidendi osalusel käsitleti kodanikuühiskonna osalemise mudeleid. Komitee delegatsiooni liikmed olid Rio+20 konverentsil ELi delegatsiooni lahutamatu osa, millest sündis selge soov teha ka Rio konverentsi järelemeetmete osas tihedamat institutsioonidevahelist koostööd.

3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hinnang Rio+20 konverentsile

3.1 Komitee väljendab heameelt selle üle, et Rio de Janeiro käesoleval aastal toimunud ÜRO säästva arengu konverentsi (Rio+20 konverents) lõppdokumendis „Soovitav tulevikuvision” tunnistatakse üldiselt üleilmset pühendumist säästvale arengule selle keskkonna-, sotsiaalses ja majanduslikus mõttes. Sellegipoolest väljendab komitee kahetsust selle üle, et läbirääkimiste tulemused on lõppude lõpuks vähemal määral

siduvad, kui seda soovis kodanikuühiskond ja ka komitee oma arvamustes. Muu hulgas ei võetud piisavalt arvesse Maal valitsevale olukorrale reageerimise kiireloomulisust. Komitee väljendab kahetsust selle üle, et lõppdokumendis jäeti mainimata maakera taluvusvõime piirid.

3.2 Kuid samas toimus tänu Rio+20 konverentsile laiaulatuslik kodanikuühiskonna mobiliseerimine, mis ulatub poliitilisel tasandil peetud läbirääkimistest palju kaugemale. Seda mobiliseeritust tuleb nüüd ka pärast Rio konverentsi lõppu edasi kasutada, muu hulgas ka selleks, et Rio de Janeiro käivitatud protsesses edasi arendada ja kujundada. Rio konverents ei olnud ju mitte ainult tipp-poliitikute kohtumine, vaid ka selliste arvukate teotaheliste ja loominguliste inimeste kohtumispai, kes võitlevad väsimatult paradigma muutmise eest meie majandustegevuses või käivitavad ja esitlevad lugematuid algatusi ümberkorralduste tegemiseks.

3.3 Sellegipoolest sisaldub lõppdokumendis mitu elementi, millele tuginedes saab ka siin ELis edasi tegutseda. Iseäranis vääriavad esiletõstmist üleilmsele kokkuleppele jõudmine rohelise majanduse osas säästva arengu olulise vahendina, millesse on hõlmatud ka sotsiaalne mõõde, ning kokkuleppe saavutamine protsessi üle, mis viib tihedas kooskõlas aastatuhande eesmärgidega säästva arengu eesmärkide kindlaksmääramisele.

3.4 Komitee poolt Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel avaldatud põhiseisukohtadest lähtudes võib lõppdokumendi kohta esitada järgmised tähelepanekud.

3.4.1 Komitee jaoks oli Rio+20 konverentsiga seoses eriti prioriteetne võitlus vaesuse vastu. Komitee seisab juurdepääsu tagamise eest piisavale hulgale toidule, puhtale veele ja keskkonnasäästlikule energiale. Kõnealune valdkond on lõppdokumendis tähtsal kohal hoolimata tõigast, et paljude inimeste arvates ei ole rahastamisvõimalusi piisavalt selgitatud. Kinnitati uuesti aastatuhande arengueesmärgi ja võetud kohustusi. Siiski avaldab komitee kahetsust selle üle, et naiste õigustele pöörati vähe tähelepanu.

3.4.2 Komitee Rio+20 prioriteetide hulka kuulus ka muutuste sotsiaalne mõõde. Komitee seisab õiglase ülemineku eest senisest jätkusuutlikumale majandamisele ning kiidab seetõttu heaks selle esmakordse mainimise ÜRO dokumendis. Peale selle tõstab komitee lõppdokumendis positiivsena esile järgmist: sotsiaalpartnerite ja iseäranis töötajate tunnistamine aktiivselt muutusi toetavate osalejatena, kvaliteetsete töökohtade rõhutamine, sooline võrdõiguslikkus, hariduse ja koolituse väärtustamine ning sotsiaalsete miinimumstandardite ja nende potentsiaalse tähtsuse positiivne äramärgimine.

⁽²⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 39–42.

3.4.3 Komitee juhtis Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel ja ka konverentsil endal mitmel korral tähelepanu kodanikuühiskonna tõhusa kaasamise vajadusele. Konverentsi lõppdokumendis tehakse selles osas mõningaid edusamme. Komitee oleks aga eelistanud üldiste seisukohtade täpsustamist, näiteks sidusrühmade foorumite – nagu majandus- ja sotsiaalnõukogud – kaasamine säästva majanduse alaste riiklike poliitikameetmete väljatöötamisse. Mis puudutab komitee poolt valitsemisküsimustega seoses esitatud nõudmist luua tulevaste põlvkondade eestkosteks ombudsmani amet, et võtta arvesse jätkusuutlike poliitikameetmete jaoks vajalikku pikaajalist perspektiivi, siis taotleti konverentsil ÜRO peasekretäritl põhjalikuma analüüsi teostamist.

3.4.4 Seoses oma ülejäänud põhiseisukohtadega tervitab komitee kokkulepet, mis saavutati säästlike tarbimis- ja tootmistavade kümneaastase raamistiku osas, ressursside säästmise põhimõtte mainimist, teadet sellest, et RKT-d tuleb täiendada teiste näitajatega, ning ettevõtjate osatähtsuse tunnustamist.

4. Rio+20 järelmeetmed ÜRO ja ELi tasandil

4.1 Komitee on veendunud, et Rio+20 konverentsi tulemused selguvad alles konverentsil tehtud otsuste ja käivitatud protsesside elluviimisel, mis komitee arvates peab toimuma kodanikuühiskonna kaasamisel ja tõhusal osalemisel.

4.2 Sel aastal New Yorgis toimunud ÜRO peaassamblee alguses käivitati protsess kõrgetasemelise poliitilise foorumi loomiseks, mille eesmärk on säästva arengu kolme mõõtme integreerimine ja üleilmsete säästva arengu eesmärkide määratlemine. Komitee arvates tuleb sellega seoses juhtida tähelepanu tõigale, et kodanikuühiskonna kaasamist kõnealusesse protsessi ei saa veel pidada rahuldavaks, hoolimata Rio+20 konverentsi lõppdokumendi üsna positiivsest sõnastusest.

4.3 Säästva arengu eesmärkide määratlemise osas on praegu tähelepanu keskmes eelkõige menetlusküsimused, mis ei puuduta mitte ainult kodanikuühiskonna osalemisvõimalusi, vaid ka seost juba käivitatud 2015. aasta järgse arengutegevuskava käsitleva protsessi ja uue, käivitatava säästva arengu eesmärgi hõlmava protsessi vahel. Rio+20 konverentsi lõppdokumendis räägitakse vajadusest need kaks protsessi teineteisega siduda, kusjuures asjaomased osalejad on praegu alles oma seisukohti kujundamas.

4.4 Juba 2012. aasta juulis korraldas komitee olulise kodanikuühiskonna ürituse, et tutvustada Rio konverentsi tulemusi Brüsselis. Üritusel selgus, et säästva arengu eesmärkide väljatöötamist peetakse Rio konverentsi järgses tegevuses prioriteetseks ja et kõnealune küsimus vajab käsitlemist ühiskondlikus

arutelus. Sama selge oli osalejate esitatud nõudmine siduda algusest peale omavahel säästva arengu eesmärkide määratlemise protsess ja aastatuhande arengueesmärkide läbivaatamine, et luua 2015. aasta järgseks ajaks üldine arengutegevuskava. Lisaks rõhutati kõnealusel üritusel ja ka kodanikuühiskonna teistel Rio konverentsi järgsetel üritustel mitmel korral, et siin ELis tuleb ära teha see, mida EL Rio konverentsil nõudis. Seetõttu on komitee veendunud vajaduses vaadata peamised ELi strateegiad üle selle pilguga, kas nad on ikka kooskõlas ELi poolt Rio+20 konverentsile esitatud nõudmistega, olgu tegemist strateegia „Euroopa 2020” säästva arengu mõõtmega või ELi säästva arengu strateegiaga.

4.5 Komitee poolt pärast Rio+20 konverentsi korraldatud institutsioonidevahelistel nõupidamistel ilmnis tahe teha koostööd ja kaasata ka kodanikuühiskonda.

4.6 Komitee tervitab komisjoni korraldatud veebipõhist konsulteerimist 2013. aasta kevadeks oodatava Rio+20 konverentsi järelmeetmeid käsitleva teatise ettevalmistamiseks ning kavatseb konsulteerimist toetada ühisüritustega. Samuti on 2013. aasta kevadeks oodata komisjoni teatise avaldamist 2015. aasta järgse arengutegevuskava kohta. Neid küsimusi käsitletakse komitees praegu koostamisel olevas arvamuses. Need Rio konverentsi tulemused, mis on tihedamalt seotud keskkonnaküsimustega, on komisjoni asjaomase voliniku sõnul kavas ellu viia seitsmendas keskkonnavalas tegevuskavas, mis peaks avaldatama enne käesoleva aasta lõppu.

4.7 Komitee tervitab Euroopa Liidu Nõukogus 25. oktoobril 2012 vastu võetud järeldusi Rio+20 konverentsi kohta, eelkõige kodanikuühiskonna kaasamise vajaduse rõhutamist. Komitee väljendab samuti heameelt selle üle, et strateegia „Euroopa 2020” ja ELi säästva arengu strateegia raames kavatsetakse rakendada ambitsioonikaid Rio+20 konverentsi järelmeetmeid. Komitee märgib rahuloluga, et ELi säästva arengu strateegia on kavas läbi vaadata Rio konverentsi tulemuste alusel. Seda komitee taotleski oma 21. septembri 2011. aasta arvamuses.

5. Komitee osa Rio konverentsi järgses tegevuses

5.1 Komitee edasist aktiivset osalemist Rio+20 konverentsi järgses tegevuses ootavad nii kodanikuühiskonna osalejad kui ka ELi teised institutsioonid.

5.2 Komitee saab anda siinkohal oma panuse, toimides ka edaspidi säästvat arengut käsitleva ühiskondliku arutelu paigana ning vahendajana kodanikuühiskonna ja ELi teiste institutsioonide vahel, kaasates sinna ka üleeuroopalised kodanikuühiskonna organisatsioonid ja võrgustikud ning majandus- ja sotsiaalnõukogud ja säästva arengu nõukogud.

5.3 Saadud kogemuste alusel saab komitee iseäranis kaasa aidata kodanikuühiskonna kaasamise struktuuriga seotud küsimustele, mis on seotud näiteks konkreetsete õigustega saada teavet, olla ära kuulatud ja saada vastuseid.

5.4 Komitee on ainus ELi institutsioon, mille juurde on loodud säästva arenguga tegelev eraldi tööorgan, et arvestada nende küsimuste valdkondadeülese iseloomuga. See on praegu, pärast Rio konverentsi lõppu asjakohasem kui iialgi varem. Rohelise majanduse küsimustes saab komitee tänu oma koosseisule teha konkreetseid ettepanekuid selleks vajatavate raamtingimuste kohta. Iseäranis saaks komitee aidata täpsustada säästva arengu sotsiaalset mõõdet, töötades välja praktilisi

ettepanekuid õiglaseks üleminekuks säästvale arengule. Rio+20 konverentsi järgse protsessi üks valdkond, milles soovitakse kiiresti näha komitee osalemist, on üleilmsete säästva arengu eesmärkide väljatöötamine. Komiteel saab siin – nii nagu Rio+20 konverentsi ettevalmistamisel – olla oluline osa dialoogi edendamisel ELi kodanikuühiskonnaga, ent ka kodanikuühiskonna partneritega väljaspool Euroopa Liitu.

5.5 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab vajalikuks pidada laiaulatuslikku ühiskondlikku arutelu säästva arengu üle ELis ja aitab sellele arutelule ka edaspidi oma töös igati kaasa, iseäranis seoses strateegia „Euroopa 2020” Rio konverentsiga seotud aspektide ja ELi säästva arengu strateegia läbivaatamisega.

Brüssel, 13. detsember 2012

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON
